

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond
Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Ingel Luts

**VALITSEMISEGA SEOTUD INSTITUTIONAALSETE TEGURITE MÕJU
KORRUPTSIOONI TAJUMISELE**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Mihkel Solvak, PhD

Tartu 2016

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

.....

/Ingel Luts/

Sisukord

Sisukord	3
Sissejuhatus	4
Teoreetiline raamistik.....	8
Metoodika ja hüpoteesid	12
Empiiriline osa	17
Andmete kirjeldamine	17
Tunnuste graafiline kirjeldamine	17
Seosed erinevate näitajate vahel.....	20
Mitmemõõtmeline regressioonanalüüs	21
Järeldused.....	25
Kokkuvõte	27
Summary	29
Kasutatud kirjandus.....	31
Lisad.....	33

Sissejuhatus

Justiitsministeeriumi hallatav veebileht korruptsioon.ee¹ defineerib korruptsiooni kui „ametikoha või võimu kuritarvitamist omakasu eesmärgil“. Kui antud nähtust mõnikümmend aastat tagasi süvitsi uurima asuti, seostati seda nähtust eelkõige avaliku sektoriga. Tänapäevaks on korruptsiooni definitsiooni laiendatud ka erasektorile, kusjuures mõistet „omakasu“ võib lisaks isiklikule kasule mõista lähedaste, ettevõtete või erakondade kasuna. Erasektori korruptsiooni kitsamalt defineeritakse kui „ametikoha kuritarvitamist, millega kaasneb ettevõttele kahju tekitamine, see ei erine oma põhimõttelt avaliku sektori korruptsioonist“, kusjuures sageli on selle olulisimaks ajendiks kasumi maksimeerimine.

Korruptsiooni tekkimist võivad mõjutada paljud tegurid, näiteks kultuur, õigussüsteem, poliitiline ning majanduslik süsteem. Valitsemisega seotud institutsiooniliste tegurite olemasolu üle on siiani vaieldud (Pellegrini ja Gerlagh 2007). Antud töö käigus püütakse selgitada välja potentsiaalsed seosed korruptsioonitaju ning valitsemisega seotud institutsiooniliste tegurite vahel. Korruptsiooni uurimisel on siiani ebaproportsionaalselt vähe tähelepanu pööratud erasektorile. Seda peegeldab ka 2010. aastal läbi viidud uuring, milles selgus, et avaliku sektori töötajad on korruptsioonist teadlikumad ning selle suhtes taunivamad kui erasektoris töötavad inimesed (Sööt ja Vajakas 2010: 19-25). Sel põhjusel lähenetakse käesolevas töös korruptsioonile erasektori vaatenurgast, ehkki empiirilises osas vaadeldakse korruptsiooni tervikuna, sest empiiriline mõõdik ei luba sektoreid lahus hoida.

Korruptsiooni puudutav temaatika on aktuaalne, kuna on teada, et kõrge korruptsioonimäär vähendab oluliselt riigi otseste välisinvesteeringute ja väliskaubanduse mahtu, pidurdades seega ka majanduskasvu (Hill 2011: 52). Korruptsioon moonutab ebaausa konkurentsi kaudu turgu. See võib suurendada äriajamise kulusid, kuna lepingute sõlmimine võib toimuda ettevõtte jaoks mitte kõige kasulikumal moel, mistõttu ostetakse tooteid ning teenuseid sisse kallimalt kui võiks (Transparency International: Private Sector). Teema aktuaalsust ning olulisust kinnitab 2013. aastal Euroopa Komisjoni poolt tellitud uuring, milles ilmnis, et korruptsiooni

¹ Tegemist on veebilehga, mis tegeleb korruptsiooni kaardistamise, uuringute ja statistika edastamise ning korruptsiooni vastu võitlemiseks juhiste andmisega. Internetis kättesaadav: <http://www.korruptsioon.ee/et/mis-on-korruptsioon>

peetakse tänapäeva Euroopas üheks suurimaks probleemiks – üle poole küsitletutest (56%) leidis, et korruptsioonitase on viimase kolme aasta jooksul tõusnud (Euroopa Komisjon 2014: 36), seega on antud probleemiga tegelemine oluline nii arengumaades kui ka arenenud lääneriikides.

Majandusliku ebastabiilsuse ja korruptsiooni vahel on positiivne korrelatsioon (Budak et al 2014: 141). Vähenevad ajendid ettevõtlusega alustamiseks, mistõttu jääb loomata suur hulk lisaväärtust. Lisaks otsestele ohtudele – rahatrahvidele ning sundlõpetamisele – on ettevõtete jaoks korruptsiooni puhul ohuks ka maine langus ning mitmesugused tegevuspiirangud ja keelud. Seda, et tegemist on suure probleemiga, illustreerib ka Ernst & Youngi läbi viidud uuring, mille andmetel ligi viiendik intervjueritutest on jäänud äritegevuses alla ebaausaid võtteid kasutanud konkurentidele (Transparency International: Private sector). Lisaks on korruptsiooniga võitlemine väga kulukas.

Rahvusvahelisel tasandil on ettevõtlus oluliselt keerulisem kui siseriiklikult. Riigid erinevad väga suurel määral poliitilise, majandusliku ning õigusliku süsteemi poolest. Koos kultuuriga on nendel teguritel mõju ettevõtete tegutsemisviisidele – tegevuste juhtimisele ning strateegiale (Hill 2011: 42). Seega mõjutavad antud aspektid ka ettevõtete korruptsioonile kaldumist. Antud teema on oluline ning aktuaalne põhjusel, et globaliseerumise tingimustes tuleb eelkõige rahvusvahelisel, ent ka siseriiklikul tasandil partnereid valides üha enam silmas pidada antud riiki puudutavaid tegureid, et koostöö sujuks võimalikult sujuvalt ning ühe osapool korruptiivse käitumise tõttu teine osapool maine või rahalise kaotuse näol suurt kahju ei kannataks.

Irwin Ross (1992, 4) on märganud paradoksaalsust ettevõtete kuritegude ning korruptsiooni puhul üldisemalt – hoolimata nähtuse probleemisusest nähakse seda veidral kombel sageli ka kui ühte leebeimat kuritegevuse vormi, kus puuduvad ohvrid ning millest konkreetse kuriteo kordapanija ise enamjaolt otsest kasu ei saa – kui, siis suurema tunnustuse näol, mis võib tulemusena kajastuda suuremas töötasus. Samuti ei pea korruptsiooniga tegelejad ennast kurjategijajaks põhjusel, et muudes valdkondades nad enamjaolt kuritegevusele pühendunud ei ole. Lisaks alahinnatakse korruptsiooni sageli seetõttu, et „traditsioonilisemaid“ kuriteoliike nagu tapmine ja röövimine peetakse oluliselt suuremaks ohuks.

Siiski ei mõisteta, et eraettevõtetel kui „mõjuvõimsatel sotsiaalsetel tegutsejatel“ (Crane ja Matten 2010: 52) on suur mõju ka avalikule sektorile ning ühiskonnale laiemalt.

Ettevõtted loovad töökohti, parendavad elatustaset ning soodustavad innovatsiooni, samuti on ettevõtetel oluline roll vähemarenenud piirkondades regionaalse arengu soodustamisel (Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum: Tähtsus ühiskonnas). Tulud ettevõtlusest on sageli riikide suurteks sissetulekuallikateks. Teisalt võib eraettevõtetel seaduslünkade ärakasutamise kaudu olla suur negatiivne mõju konkreetsetele avaliku sektori tegevusvaldkondadele (Transparency International: Private Sector). See kõik annab tunnistust sellest, et avaliku ja erasektori vahel on suur vastastikune sõltuvus. Kuna korruptsioon erasektoris mõjutab lisaks ettevõtetele endile ka avalikku sektorit, on oluline pöörata senisest suuremat tähelepanu korruptsioonile erasektoris.

Erasektori korruptsiooni all mõistetakse altkäemakse, omastamist ettevõtte enda töötajate poolt, siseringis tehtud tehinguid ja muid pettuseid. Toimingute hõlbustamiseks tehtavate maksete legaalsus on riigiti erinev. Sageli on erasektori korruptsioonis üheks osapooliks avaliku sektori esindaja, ent enamjaolt toimuvad korruptiivsed tehingud eraettevõtjate esindajate vahel ehk *business-to-business*. Antud töö käigus kitsamalt korruptsiooniliike eraldi ei vaadelda, kuna korruptsioonitaju on mõjutatud eelkõige erinevate korruptsioonivormide kombinatsioonist, keeruline on mõõta erinevate korruptsioonivormide mõju korruptsioonitajule eraldi võetuna. Korruptsiooni alused ja tekkepõhjused on üldjoontes nii avaliku kui erasektori puhul sarnased, seetõttu ei eristata neid antud töö käigus pidevalt. Samuti ei keskenduta korruptsiooni käsitlemisel korruptsioonile üksikisiku tasandil ning psühholoogiast lähtudes. Eelkõige uuritakse laiemat tasandit – tegureid, millel on kaudselt inimeste moraali ja eetikavormide kujunemisel ning institutsioonide korruptsiooniga tegelemisel märkimisväärne roll.

Käesoleva töö eesmärgiks on selgitada välja potentsiaalsed seosed korruptsioonitaju kui korruptsiooni olemasolu tunnistamise ja selle kujunemist mõjutavate institutsionaalsete tegurite – regulatiivse kvaliteedi, valitsuse efektiivsuse ning õigusriiklust puudutavate näitajate vahel. Töö ülesandeks on teha kindlaks, kas ja missuguseid seoseid esineb 215 riigi lõikes korruptsioonitaju ning seda kujundava institutsionaalse raamistiku võtmes. Teema sügavam mõistmine aitab luua tõhusamaid meetmeid probleemiga võitlemiseks või selle leevendamiseks. Kuna erasektori korruptsiooni uurimis- ja teavitustöö on siiani olnud võrdlemisi lünklik, on oluline uurida antud nähtuse erinevaid aspekte ka edaspidi.

Antud kvantitatiivse uurimuse käigus viiakse läbi regressioonanalüüs valimis olevate riikide korruptsiooni- ning institutsionaalsete näitajate vahel. Andmetena kasutatakse

Maailmapanga *World Governance Indicatorist* pärinevaid näitajaid ajavahemiku 1996-2014 kohta. Käesolev töö on jaotatud kolmeks sisuliseks peatükiks. Neist esimene paneb paika teoreetilise raamistiku – millest korrupsiooni uurimisel lähtutakse, mis on korrupsiooni suurimaks vormijaks ja põhjustajaks. Nimetatakse konkreetseid tegureid, millest antud töös lähtutakse. Teoriale järgneb metoodikat kirjeldav peatükk, mis annab aimu kasutatud andmekogumis- ja analüüsimeetodist, uurimuse hüpoteesidest ning korrupsiooni uurimisega seonduvatest probleemidest. Sellele järgneb töö empiiriline osa – kvantitatiivne analüüs, pärast mida antakse ülevaade leitud seostest ning järeldustest. Töö lõpetatakse eesti- ja inglisekeelse kokkuvõttega.

Teoreetiline raamistik

Korruptsioon ning sellest hoidumine on mõistlike töötingimuste ja inimõiguste tagamise, keskkonnareostusest hoidumise ning mõistliku energiakasutuse kõrval üks rahvusvahelise ettevõtte suurimaid eetilisi kohustusi ning dilemmasid. Selle osas puuduvad universaalselt kehtivad eetilised põhimõtted, kuna termin „eetiline“ sõltub sageli konkreetsest kultuurist (Hill 2011: 131). Kultuuril on inimeste eetiliste vaadete ning hoiakute kujunemisel oluline osa. Eetika ning korruptiivse käitumise subjektiivsust illustreerib näiteks see, et kingituste kinkimisse suhtutakse Lääne ja Aasia äritraditsioonides väga erinevalt – kui Aasias on see äriajamisel soositud ning traditsiooniline tegu, siis Läänes nähakse seda altkäemaksuna.

Ükski ühiskond ei ole korruptsioonile immuunne. Ent korruptsiooni ulatuses esinevad märkimisväärsed süsteemsed erinevused. Valitsemist (*governance*) on defineeritud kui „traditsioone ja institutsioone, mille kaudu riigis võimu teostatakse, mis hõlmab protsesse, mille jooksul valitsusi moodustatakse, jälgitakse ning asendatakse; valitsuse võimekust efektiivselt luua ja ellu viia mõistlikku poliitikat; ning usaldust valitsevate institutsioonide vastu“ (Kaufmann et al 2010: 3). Võib eeldada, et tõhusamad aruandekohustuse mehhanismid vähendavad korruptsiooni levimist, efektiivsemad valitsused loovad parema regulatiivse keskkonna, mis ei lase korruptsioonil levida, ning et õigusriiklus aitab vähendada erinevaid ametikoha ärakasutamise viise (Kaufmann et al 2010: 5).

Euroopa Komisjoni poolt tellitud uuringu kohaselt võib ulatuslikku korruptsiooni tajumist pidada ebatõhusa poliitika märgiks (Euroopa Komisjon 2014: 40). Seetõttu lähtutakse käesolevas töös korruptsioonitaju uurimisel eelkõige institutsioonilistest teguritest. Testitakse hüpoteesi, mille kohaselt on korruptsiooni suurteks mõjutajateks riigi võimekus luua ja ellu viia poliitikat, riigi ametnikkonna iseseisvus poliitilisest survest, ent ka lepingute jõustamise, omandiõiguste tagamise, politsei ja kohtute kvaliteet. Mõõdetakse just valitsemisega seotud tegureid, et teha kindlaks potentsiaalne seos korruptsioonitaju ning regulatiivse kvaliteedi, valitsemise efektiivsuse ning õigusriikluse vahel. Samas on varasemalt kindlaks tehtud ka teiste faktorite mõju korruptsioonile, ent nende mõju antud töös testima ei asuta.

Sageli nähakse korruptsioonimäära suure mõjutajana õigusriiki (*rule of law*) ning õigust üldisemalt. Kui õigusel ning seadusel konkreetsemalt on riigis suur jõud, mis tähendab seda, et korruptsiooni nähakse illegaalsena ja vahele jäädes koheldakse rikkujaid rangelt, on õigusel ning õigusriigi efektiivsusel korruptsiooni vähendav ning madalal määral hoidev jõud. Kui seadusel pole ülemäära tugevat jõudu ning korruptsioonivastast seadusandlust ignoreeritakse, võib nähtus muutuda nii endeemiliseks, et seda hakatakse nägema kui ametihüve (Hill 2011: 52).

Õigussüsteem laiemas mõttes kujutab endast korrastatud norme õigusaktide, tavade ja muu taolise näol. Selle moodustavad reeglid ja seadused, mis reguleerivad ka seaduse jõustamist, näiteks seda, mille abil saavutatakse kaebuste rahuldamine. Õigussüsteemil on eriti suur tähtsus rahvusvahelise ettevõtluse puhul, kuna riigi seadusandlus määrab suurel määral ära ettevõtete äripraktika, mõjutades äritehingute elluviimist ning määrates ära tehingupoolte õigused ja kohustused (Hill 2011: 49). Õigust käsitlevate teooriate kohaselt määravad õiguskodeksid ära valitsemise kvaliteedi, hõlmates seejuures ka kontrolli korruptsiooni üle (Pellegrini ja Gerlagh 2007: 249). Korruptsiooni seisukohast on õigussüsteem selle suureks mõjutajaks, kuna just õigussüsteemist juhindudes on pandud paika õiguslik raamistik, mille piires ettevõtted tegutseda saavad. Õigussüsteeme kitsamalt antud empiirilise uurimuse raames ei käsitleta.

Riikide poliitilised, majanduslikud ning õiguslikud süsteemid on omavahel seotud – need on üksteisega vastastikusel sõltuvuses. Antud tegurid mõjutavad majanduslikku heaolu tervikuna ning äritegemise traditsioone, seega kitsamalt ka kalduvust korruptsioonile. Hill (2011) on riigi poliitilist süsteemi defineerinud kui kollektivismi ja individualismi ning demokraatia ja totalitarismi määrajat. Autor on välja toonud antud nähtuste omavahelise seotuse – kollektivistlikumad süsteemid kalduvad rohkem totalitarismi poole kui individualistlikud, ent individualismi rõhutavad ühiskonnad on sageli kollektivistlikest demokraatlikumad. Nende vahel on ka võrdlemisi suur hall ala, seega ei tasu siin põhjanevaid üldistusi teha. Siiski on demokraatlikumates ning avatumates poliitilistes süsteemides korruptsioonijuhtumite avastamine suurem, seda eelkõige põhjusel, et kaasatum kodanikkond peab monitoorimist oluliseks (Treisman 2000: 7). Seega on märgatav seos, mille kohaselt kollektivistlikud ning totalitaarsed ühiskonnad kalduvad pisut rohkem korruptsiooni poole, mis tähendab seda, et korruptsiooni soodustavaks või takistavaks teguriks võib olla ka poliitiline süsteem.

Kui enamjaolt on vähesemate kontrollitavate muutujatega demokraatiale keskendunud uurimistööd jõudnud järeldusele, et kaasaegne demokraatia vähendab korrupsiooni tekkimise tõenäosust, siis põhjalikumad uuringud seda korrelatsiooni alati ei kinnita (Treisman 2000). Võib ju tuua näiteid tänapäeva arenenud demokraatiaga riikide kohta, kus korrupsiooni leidub võrdlemisi suurel määral – näiteks Itaalias kui pikaajalise demokraatiakogemusega riigis on korrupsiooninäitajad üsna kõrged². Siiski on oluline panna tähele teatud tautoloogiat demokraatia ja korrupsiooni vahelise negatiivse korrelatsiooni puhul, kuna erinevalt demokraatiale kui enamuse huvidest lähtumisele kujutab korrupsioon endast üksikisikute huvide eelistamist teiste omadele (Pellegrini ja Gerlagh 2007: 251).

Ka majanduslik süsteem on lähedalt seotud poliitilise süsteemi ning ideoloogiaga. Hilli (2011, 48-49) käsitluse kohaselt on individualistlikumas ühiskonnas suurema tõenäosusega tegemist turumajandusega kui kollektivistlikus. Kui kollektiivsed eesmärgid ning huvid on esmatähtsad, võib riik ettevõtete juhtimisel ning kontrollimisel enda kanda võtta suurema rolli, ka turud võivad sel juhul piiratumad olla. Käsumajanduse puhul on riigil eelkõige allokatsioonifunktsioon – ressursside ümberpaigutamine kogu ühiskonna huve silmas pidades. Sel juhul on ettevõtted riigi omandis, et riigil oleks võimalik neid juhtida kogu ühiskonna suhtes kasulikke otsuseid tegema. Segamajanduse puhul võtavad valitsused enda omandisse ettevõtted, mille toimimine on oluline rahvuslike huvide tõttu. Liigne piiramine võib luua soodsa pinnase ettevõtlust korruptiivsel moel „hõlbustavale“ tegevusele, seega võib ka majanduslik süsteem üsna suurel määral mõjutada ettevõtete korrupsioonile kaldumist.

Lisaks riigi poliitilisele, majanduslikule ning õiguslikule süsteemile võib korrupsiooni kujunemise puhul vaadelda stabiilsust kitsamalt, mida võib teatud määral näha ka psühholoogilisest aspektist. See kajastub nii avalikus kui erasektoris. Nimelt, Pellegrini ja Gerlagh (2007, 251) on oma uurimistöös märganud, et stabiilses administratsioonis, s.o nii riigis üleüldiselt, riigiasutuses kui ka eraettevõttes, kus töötajate positsioon on kindlustatud ning neid ei ähvarda igal hetkel vallandamisohu, on ametnikel lihtsam keskenduda pikemaajalistele eesmärkidele. See tekitab nende jaoks suurema ajendi ausa

² Siinkohal lähtutakse Transparency Internationali kodulehelt pärinevatest andmetest. Itaalia korrupsioonitajumise indeks 2016. aastal on 44/100. Skoor väärtusega 0 tähendus on „väga korrumpeerunud“, 100 peegeldab korrupsiooni täielikku puudumist. Itaalia korrupsioonitaset puudutavate näitajatega saab tutvuda siin: <https://www.transparency.org/country/#ITA>

maine hoidmiseks. Sel moel edasist karjääri silmas pidades hoidutakse suurema tõenäosusega ebaausate võtete kasutamisest. Kui töötaja eesmärgid on vaid lühiajalised, tekib suurema tõenäosusega ahvatlus kas enda või ettevõtte huvides ebaausal moel teatud lisahüvesid luua. Sel stabiilsust puudutaval aspektil on ka teine äärmus – kui töötajal on kas riigiasutuses või eraettevõttes väga stabiilne positsioon, võib see vastupidiselt luua soodsama pinnase võimu ning ametikoha kuritarvitamiseks. Antud töös lähtutakse korruptsioonitaju uurimisel siiski stabiilsusest kui korruptsiooni pärssivast ja korruptsioonitaju vähendavast ning korruptsiooni kontrollimist hõlbustavast tegurist.

Metoodika ja hüpoteesid

Kvantitatiivne lähenemisviis aitab püstitatud uurimisprobleemile hästi vastuseid otsida, kuna just sel moel on võimalik testida hüpoteese ning võrrelda teavet ja arvamusi, et saada korratavaid tulemusi, mis võimaldaksid teha ka üldisemaid järeldusi. Ehkki korruptsiooni ulatust võib olla raske hindega mõõta ning seejärel riike reastada, kuna tegemist on suures osas subjektiivse hinnanguga, võimaldavad siiski kvantitatiivsed meetodid teha ka suure valimi puhul erinevate seoste olemasolu või puudumise väljaselgitamise lihtsaks.

Korruptsiooni kui nähtust on võrdlemisi keeruline objektiivselt mõõta, kuna tegemist on enamjaolt varjatud tegevusega, seega saab lähtuda vaid kaasustest ning andmetest, mis on juba päevavalgele tulnud. Sel põhjusel lähtub suur osa empiirilistest korruptsiooni puudutavatest uurimistöödest antud nähtuse mõõtmisel eelkõige korruptsioonitajust. Korruptsiooni hindamisel ning objektiivsete üldistuste tegemisel võib probleemiks osutuda see, kui ühes olukorras korruptsioonina käsitletu võib teises olukorras osutuda täiesti normaalseks ning põhjendatud praktikaks. Korruptsioonitaju puuduvat subjektiivsust kinnitab ka vahetult küsitluste ajal toimuvate sündmuste mõju ning uurimistulemuste sõltuvus vastajate avameelsusest (Euroopa Komisjon 2014: 40).

Korruptsiooni hindamisega seotud problemaatikana võib välja tuua ka korruptsiooni tajumise vastuolulisuse. Nimelt, korruptsiooni tajumine võib lisaks kõrgele korruptsioonimäärale olla tingitud ka uurimis- ja õigusorganite töö tõhususest. Kui riik on korruptsiooni leevendamiseks ning takistamiseks kasutusele võtnud jõulisemad abinõud, mille tulemusena avastatakse suuremal hulgal korruptsioonijuhtumeid, suureneb sellest tingituna tõenäoliselt ka meediakajastus ning avalikkuse tähelepanu. See võib kajastuda korruptsiooni varasemast suuremal määral tajumises, ehkki tegelikult võib korruptsiooni senisest vähem esineda (Euroopa Komisjon 2014: 40). Seega tasub korruptsiooni tajumist käsitlevaid uurimistulemusi kõrvutada ka muude näitajatega, et teha kindlaks, kas tegemist on reaalse korruptsiooni või hoopis tõhusate meetmetega.

Kauffmann (2010, 19) on *World Governance Indicators* koostamise metodoloogiat kirjeldades toonud välja korruptsioonitaju mõõtmisel ilmnevad süsteemse erapoolikusega seonduvad probleemid. Nimelt, erinevad vastajarühmad võivad samades olustikes ja tingimustes anda süstemaatiliselt erinevaid vastuseid. Näiteks võivad äriinimeste, tavakodanike ning ekspertide nägemused „heast valitsemisest“ erineda diametraalselt.

Erinevused võivad ilmneda ka ideoloogiast tingituna. Lisaks võivad indikaatorite koostamist mõjutama hakata muud tegurid, näiteks riigi arengutase või majanduslik olukord. Ekslikult võib eeldada, et kuna riigi elatustase on kõrge, on valitsuse tegevus järelikult olnud efektiivne. Ehkki antud eeldus võib tunduda igati loogilisena, ei ole sel alati tagapõhja all.

Taju mõõtmist toetab see, et just osaliselt tajule ning sellest tulenevatele hoiakutele ja muljetele toetudes langetavad tegutsejad sageli otsuseid. Kui näiteks kohtuid peetakse ebaefektiivseks ning politseid korrumpeerunuks, püütakse tõenäoliselt kokkupuutest nendega hoiduda. Ka ettevõtete investeerimisotsused põhinevad eelkõige tajul ning hoiakutel ettevõtluskeskkonna ja valitsuse efektiivsuse kohta (Kaufmann et al 2010: 18). Ehkki oma peidetud iseloomu ning subjektiivsuse tõttu võib korrupsioonitaju olla keeruline mõõta, annab see siiski nähtusest võrdlemisi hea ülevaate, seda eelkõige lisainformatsiooniga kõrvutamisel. See peegeldab mustreid, mis korrupsiooni iseloomustavad. Korrupsiooni uuritakse ka empiirilisel üha enam, erinevad organisatsioonid töötavad erinevate meetodite abil välja hinnangu andmise süsteemid. Kuna antud tulemused on erinevate küsimustike ning uurimuste puhul samade riikide lõikes sarnased (Treisman 2000: 2), vähendab see oluliselt korrupsioonitaju mõõtmise subjektiivsuse määra.

Antud bakalaureusetöös antakse esmalt ülevaade uurimisprobleemi relevantsuse kohta. Selle kvantitatiivse uurimuse raames kogutakse kokku *World Governance Indicators*ist pärinevad andmed 215 riigi kohta ajavahemikus 1996 – 2014. Pärast andmete töötlemiseks vajalikule kujule viimist viiakse läbi andmete diagnostika, et tagada tulemuste valiidsus. Seejärel kirjeldatakse andmeid ja tunnuseid, tunnuste käitumisest visuaalse ülevaate saamiseks koostatakse hajuvusdiagrammid. Pärast seda püütakse välja selgitada seoste olemasolu korrupsiooni ning seda potentsiaalselt mõjutavate valitsemise headust peegeldavate näitajate vahel. Seejärel viiakse läbi mitmene lineaarne regressioon, et näha, missugused antud seosed tegelikult on, samuti võimaldab see luua tunnuste omavaheliste suhete kohta matemaatilise mudeli. Pärast kvantitatiivset osa asutakse saadud tulemusi tõlgendama ning järeldusi tegema.

Analüüsitavad andmed pärinevad Maailmapanga poolt välja töötatud *Worldwide Governance Indicators*ist. Antud andmestik osutus käesoleva bakalaureusetöö puhul valituks põhjalike andmete tõttu peaaegu 20 aasta ning rohkem kui kahesaja riigi lõikes.

Samuti sisaldab see erinevalt näiteks Transparency Internationali korrupsiooniindeksist näitajaid lisaks avalikule sektorile ka erasektori kohta. Uuritavad näitajad on agregeeritud kuuest valdkonnast - *Voice and Accountability, Political Stability and Absence of Violence/Terrorism, Government Effectiveness, Regulatory Quality, Rule of Law* ning *Control of Corruption*. Antud andmestik võtab kokku küsitletute arvamuse valitsemise kvaliteedi kohta. Küsitletute seas on suur hulk ettevõtteid, tavakodanikke ning eksperte. Andmed on kogutud uuringufirmade, mõttekodade, mittetulundusühingute ning rahvusvaheliste eraettevõtete abil üle kogu maailma.

Korrupsioonitaju mõõtmiseks kasutatakse sõltuva muutujana näitajat *control of corruption*, mis iseloomustab seda, kui palju küsitletute arvates ametikohtadel võimu teiste eesmärkide saavutamiseks kuritarvitatakse ning kuivõrd edukad ollakse korrupsiooniga võitlemisel. Antud näitaja peegeldab küll korrupsioonitaju, ent numbriliste väärtuste tõlgendamisel tasub silmas pidada seda, et kõrgem positiivne väärtus ei tähenda siin kõrget korrupsioonimäära. Positiivsed kõrged näitajad peegeldavad paremat kontrolli korrupsiooni üle, seega ka valitsemise head taset ning madalamat korrupsioonimäära. Kasutatava andmestiku puhul arvestatakse võimu kuritarvitamist nii väiksemal kui suuremal tasandil – nii pisikuritegusid kui ka suurema mastaabi pettuseid, nii avalikus sektoris, erasektoris kui ka mittetulundussektoris.

Sõltumatute muutujatena kasutatakse antud töös näitajaid *regulatory quality, government effectiveness* ning *rule of law*. Regulaatiivne kvaliteet kui hinnang valitsuse tegevuse kvaliteedile „peegeldab küsitletute taju valitsuse võime kohta formuleerida ning ellu viia mõõdukat poliitikat ja regulatsioone, mis soodustavad erasektori arengut“. Valitsuse efektiivsus kui riigi ametnikkonna iseseisvuse ning sõltumatuse näitaja „peegeldab küsitletute taju avalike teenuste ja riigiametnike sõltumatusest poliitilisest survest, poliitika väljatöötamise ja elluviimise ning valitsuse usaldusväärsusest“. Õigusriiklus „peegeldab usku ühiskonna reeglitesse ja neile allumisse“, samuti näitab see „lepingute jõustamise, omandiõiguse tagamise, politsei ja kohtute kvaliteeti“. Lisaks käsitleb see näitaja kuritegevuse ja vägivalda aset leidmise tõenäosust (Kaufmann et al, 2010).

Suurem osa valitsemist hindavatest teguritest asuvad skaalal ligikaudu vahemikus -2,5...2,5, näitaja -2,5 kajastab nõrka, ent 2,5 tugevat hinnangut valitsemisele. Regulaatiivset kvaliteeti, valitsuse efektiivsust ning õigusnorme puudutavate näitajate puhul peegeldab 2,5 tugevat usku valitsuse ja selle regulatsioonide ning õigusnormide

kvaliteeti ja headusse, samas kui -2,5 näitab pettumist antud tegurites. Siiski on oluline panna tähele, et korrupsioonitaju puhul on loogika vastupidine – 2,5 ei peegelda siin suurt korrupsioonimäära, see annab tunnistust heast valitsemisest, seega näitab see madalat korrupsiooni tajumist, -2,5 seevastu peegeldab kõrget korrupsioonimäära.

Kauffmann (2010) on agregeeritud indikaatoreid kirjeldanud kui mitmesajal erineval muutujal põhinevaid ning väga paljudest erinevatest andmeallikatest pärinevaid. Mitmesugused korrupsioonimõõdikud koondatakse kokku üheks terviklikuks näitajaks, mis võtab kokku kõigi ühisosa. Esmalt jagatakse baasküsimustikes sisalduvad küsimused ning tulemused konkreetsete laiemate teemade vahel ära. Seejärel skaleeritakse andmed esialgsele ühisele skaalale ümber. Andmete agregeerimisel kasutatakse vaatlemata komponentide mudelit (*unobserved components model*), mis võimaldab erinevatest andmeallikatest koguda teatud ebatäiuslikke signaale ning arusaamu, mida on otseselt keeruline mõõta. Kui andmete erinevatel skaaladel põhinev sisu on välja selgitatud, teisendatakse informatsioon ümber *World Governance Indicatorsi* skaalale. Valitsemise „headuse“ hindamiseks on välja töötatud matemaatiline mudel. Tulemuste raporteerimisel kujutatakse iga riigi ja agregeeritud indikaatori juures valitsemise näitaja, s.o selle näitaja tingimuslik väärtus matemaatilise mudelist tulenevalt, juurde lisatakse ka antud väärtuse standardhälve ning andmeallikate arv, millel näitaja väärtus põhineb. Täpne loend nii korrupsioonitaju kui ka teiste mõõdikute kohta on välja toodud lisades.

World Governance indeksi puhul kogutakse antud töö jaoks kokku kõigi esindatud riikide korrupsioonitaju ning valitsemist puudutavad näitajad, need on sisestatud SPSSi andmetöötluspaketti. Valim on kõikne, see tähendab, et mingi kindla loogika alusel riike valimisse valitud ei ole, selle moodustavad kõik andmestikku kuuluvad riigid. SPSSi sisestades sildistatakse tunnuste väärtused, pärast mida on andmed töötlemiseks valmis. Seejärel viiakse kontoritarkvaras *Excel* läbi hajusdiagrammide moodustamine ning SPSS-is mitmene regressioon.

Uurimuse läbiviimiseks ei olnud selle eetilist aspekti silmas pidades luba taotleda tarvis. Töö autor on analüüsivad andmed võtnud Maailmapanga kui tunnustatud majandusorganisatsiooni kodulehel avalikult väljas olevast andmebaasist, seega ei riku autor kellegi konfidentsiaalsust. Tegemist on sekundaarsete andmetega, sealjuures julgustab Maailmapank ka teisi erinevate uurimiseesmärkidega uurijaid ja muu teadustöö

tegijaid andmestikku erineval moel kombineerima, et sobitada seda erinevate vajadustega.

Korruptsioonitaju uurimise eeldusteks on, et mida võimekam on valitsus oma pädevusalade reguleerimisel, mida efektiivsem, sõltumatum ja usaldusväärsem on riigi ametnikkond ning mida suurem on usk ühiskonna reeglitesse ja neile allumisse, seda suurem on kontroll korruptsiooni üle ja seega väiksem korruptsioonitase. Nendest eeldustest tulenevalt on uurimuse hüpoteesid sõnastatud järgmiselt:

H₁: Kõrge korruptsioonitaseme ja valitsemise efektiivsuse vahel on negatiivne seos.

H₂: Kõrge korruptsioonitaseme ja õigusriikluse vahel on negatiivne seos.

H₃: Kõrge korruptsioonitaseme ja valitsuse regulatiivse kvaliteedi vahel on negatiivne seos.

Empiiriline osa

Andmete kirjeldamine

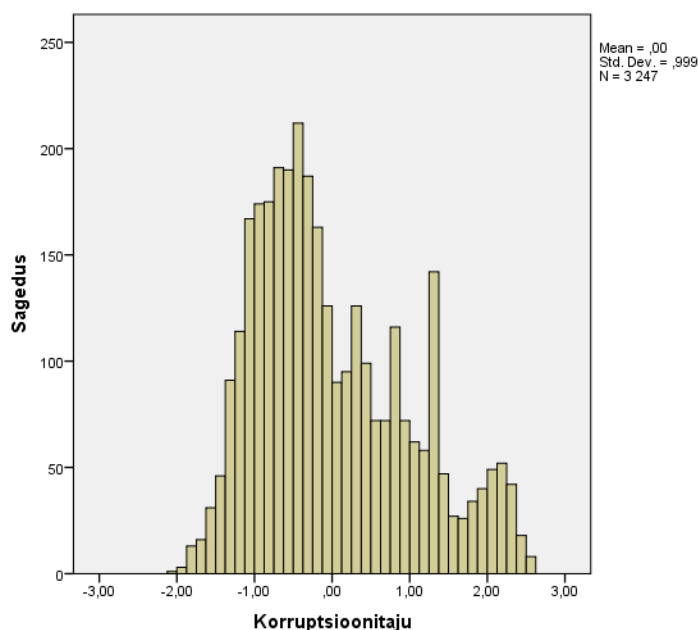
Andmed pärinevad *World Governance Indicatorist*, valimisse kuulub 215 riigi näitajad aastatel 2006-2014. Tulemuste valiidsuse ja reliaabluse tagamiseks viiakse läbi andmete diagnostika, seejärel asutakse tunnuseid eraldi histogrammide ehk astmikkõverate abil graafiliselt kirjeldama. Histogramm võimaldab antud juhul koondada andmed vahemikesse ning anda ülevaatlilikud tulemused, seda eeldusel, et tunnus on numbriline ning piisavalt paljude erinevate väärtustega.

Tabel 1

Andmete diagnostikat kirjeldav statistikatabel

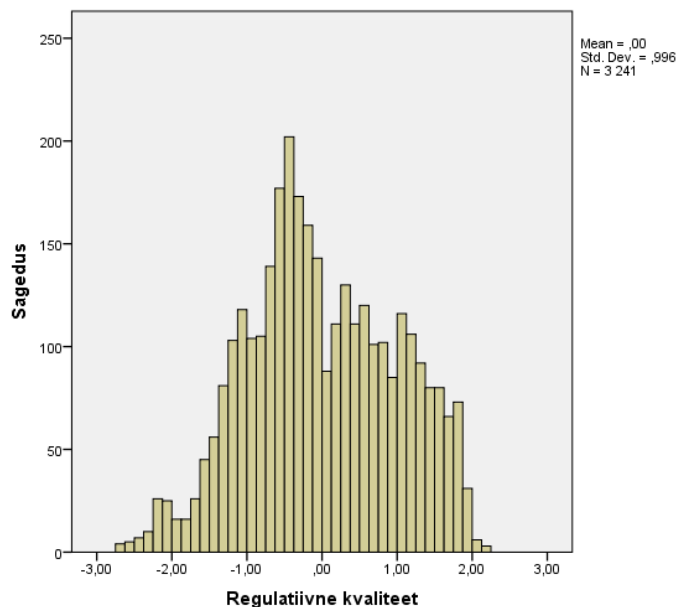
	Korruptsioonitaju	Regulatiivne kvaliteet	Valitsuse efektiivsus	Õigusriiklus
Keskmine	0,0029	0,0017	0,0018	-0,0004
Valimi suurus	3247	3241	3241	3306
Standardhälve	0,99863	0,99592	0,99839	0,99258
Miinumum	-2,06	-2,68	-2,48	-2,67
Maksimum	2,59	2,25	2,43	2,12

Tunnuste graafiline kirjeldamine

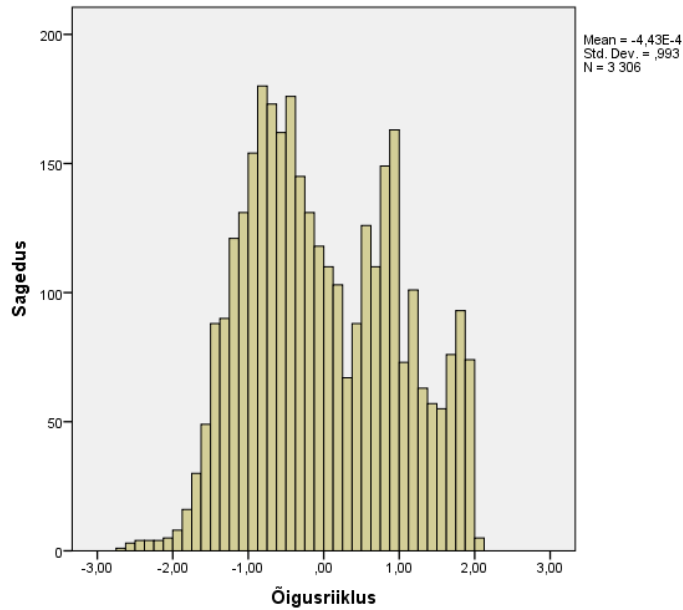
Joonis 1. Korruptsioonitaju jaotumine andmestikus

Korruptsioonitaju puudutava tunnuse puhul on näha, et riigid jagunevad mitmesse klastrisse või gruppi. Kõige suurem grupp asub vahemikus -1...0, eraldi on eristatav ka väga heade korruptsiooni- ning valitsemisnäitajatega grupp, mis asub vahemikus 1,5...2,5. Kuna selgemini eristatavaid tippe on kaks, võib öelda, et tegemist on bimodaalse jaotusega. Ehkki aritmeetiline keskmine asub nulli ümber, ilmneb, et antud näitaja ei ole keskmise kirjeldamiseks kõige sobivam, kuna tegelik keskmine paistab olevat hoopis nullist väiksema, negatiivse väärtusega. Paistab, et tegemist on positiivse asümmeetriaga. Standardhälve ehk „keskmise kaugus keskmisest“ on 0,996, mis tähendab seda, et üksikud tulemused ei erine keskmisest suurel määral. Samuti selgub antud histogrammi vaadates, et -2,2 on kõige madalam väärtus, mille põhjal võib eeldada, igal pool püütakse korruptsiooni vähemalt teatud määral kontrollida.

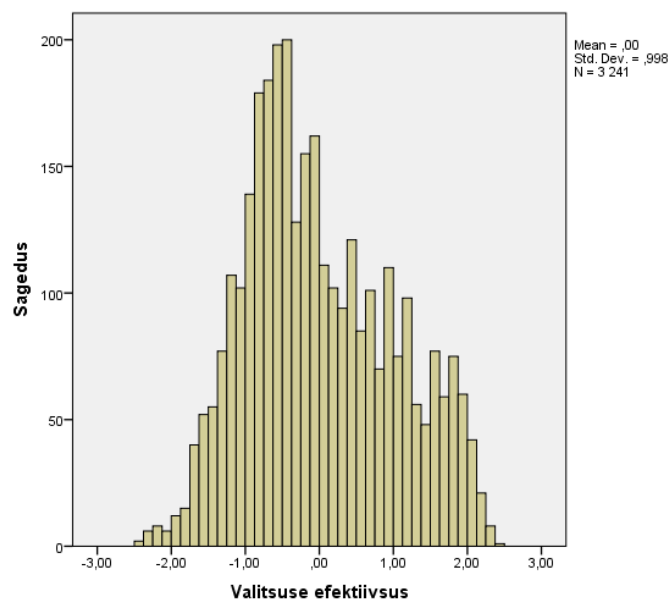
Joonis 2. Regulatiivse kvaliteedi jaotumine andmestikus

Regulatiivse kvaliteedi puhul on andmed jagunenud pisut ühtlasemalt, ehkki ka siin on mõne grupi eristumist näha. Pigem on tegemist unimodaalse jaotusega. Rohkem kui 200 riigi puhul on regulatiivse kvaliteedi näitaja suurusega -0,8, seega on ka regulatiivse kvaliteedi näitajad õrnalt vasakule poole kaldu. Ilmneb, et antud skaala järgi „väga hea“ regulatiivse kvaliteediga riiki ei leidu (erinevalt joonisel 1 olevast korruptsiooni kontrollimise näitajast), ent väärtusest -2,5 väiksema väärtusega riike esineb küll. Ka regulatiivse kvaliteedi puhul asub aritmeetiline keskmine nulli juures, samuti pole teiste väärtuste erinemine sellest suur.

Joonis 3. Õigusriikluse jaotumine andmestikus

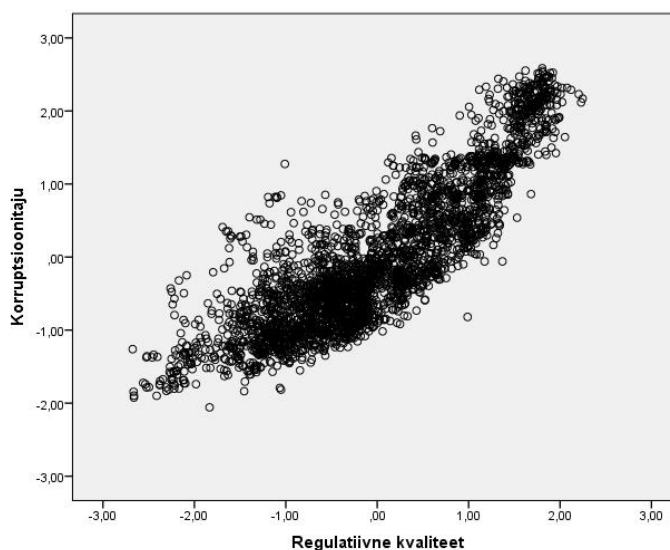
Õigusriikluse puhul on hästi eristatavad kolm märkimisväärsemat gruppi, tegemist on trimodaalse jaotusega. Neist suurim grupp jääb vahemikku -1,5...0, teine, väiksem, jääb vahemikku 0,5...1,5. Kolmas ja väikseim eristuv grupp asub vahemikus 1,8...2. Ehkki kaks tippu kolmest jäävad histogrammi positiivsete väärtustega poolele, võib siiski eeldada, et antud valimis on kõige enam riike, kus õigusel on nõrgemapoolsem jõud. Parimate õigusriikluse näitajatega tunnus on 2,2, maksimumi ei esine, ent halvima võimaliku näitajatega riike valimis leidub, seega annab see kinnitust sellele, et valim nihkub pigem nõrgema õigusriiklusega riikide poole.

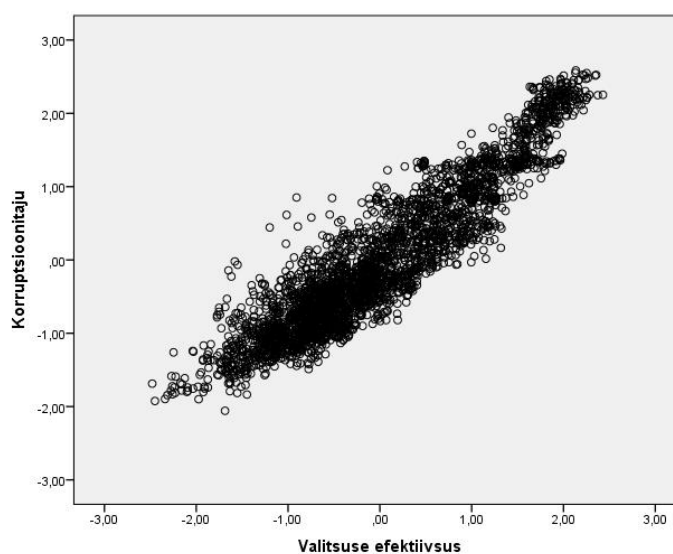
Joonis 4. Valitsuse efektiivsuse jaotumine andmestikus

Valitsuse efektiivsuse näol on tegemist pisut ühtlasema jaotusega. Väärtused -0,6...-0,8 iseloomustavad enam kui kaheksa riigi valitsemise efektiivsust. Tegemist on unimodaalse ning vasakkaldelise jaotusega, jaotust iseloomustab väiksema väärtusega variantide rohkus. Ka siin pole standardhälve ülemäära suur ning aritmeetiline keskmine jääb nulli ligi. Antud histogrammi põhjal võib eeldada, et valimis on kõige enam riike, kel on teatud määral probleeme ametnikkonna sõltuvusega poliitilisest ja muust survest, ka usaldusväärsus võib olla problemaatiline.

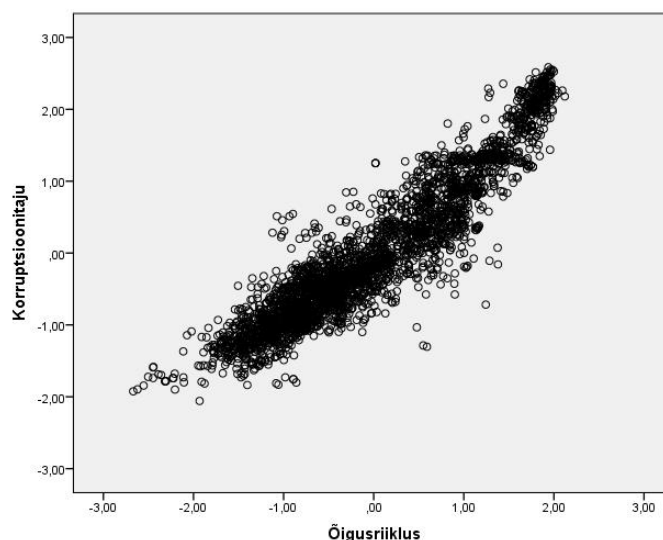
Seosed erinevate näitajate vahel

Joonis 5. Korrelatsioon korruptsioonitaju ja regulatiivse kvaliteedi vahel

Joonis 6. Korrelatsioon korruptsioonitaju ja valitsuse efektiivsuse vahel

Joonis 7. Korrelatsioon korruptsioonitaju ja õigusriikluse vahel

Kõigilt hajusdiagrammidelt on näha, et valitsemise „headuse“ näitajate väärtuste suurenedes üldjuhul kontroll korruptsiooni üle suureneb, sellega kaasneb korruptsiooni väiksemal määral tajumine. Seoste vahel on olemas tugev positiivne korrelatsioon, seega ühe suuruse kasvades kasvab teine suurus samuti. Tegemist on monotoonsete sõltuvustega. Silmaga vaadatuna on seos lineaarne. Statistiline seos väljendub antud juhul juhusliku suuruse Y keskvärtuse sõltuvuses teise juhusliku suuruse X väärtusest.

Punktid moodustavad „tõusva“ parve, seega vastavad ühe tunnuse väikesed väärtused teise suuruse väikestele väärtustele, ja vastupidi. Siiski tuleb silmas pidada seda, et joonise põhjal on võimalik seose tugevusele anda vaid subjektiivne hinnang, kuna tulemusega on võimalik teljestiku mastaabi abil manipuleerida – mastaapi suurendades või vähendades võib saada erineva ettekujutuse punktisarve struktuurist (Jurevitš 2004: 67). Kuna kõik seosed on sarnased, ent korrelatiivse seose olemasolu ei kujuta endast alati põhjuslikku ehk deterministlikku seost, mille korral on üks nähtus põhjus ning teine tagajärg, on oluline testida mitmemõõtmelise regressioonanalüüsi abil nende koosmõju. Nüüd seatakse eesmärgiks seose modelleerimine.

Mitmemõõtmeline regressioonanalüüs

Antud töös sisaldab regressioonanalüüsi mudel kolme argumenttunnust ehk sõltumatut muutujat. Iga tunnuse jaoks leitakse vastav kordaja (*coefficient*). Järgmises tabelis on toodud mudeli parameetrid, mis annavad ülevaate mudeli „headuse“ ja prognoosi täpsuse kohta. Meetodiks on valitud *Enter*, mis tähendab seda, et mudelisse on pandud

kõik sõltumatud tunnused olenemata sellest, kas nende kordajad on statistiliselt olulised või mitte.

Tabel 2. Faktorite seos korrupsioonitajuga

Kokkuvõtte mudelist

	B	Beta
Regulatiivne kvaliteet	-0,099*** (0,016)	-0,099
Valitsuse efektiivsus	0,532*** (0,019)	0,531
Õigusriiklus	0,529*** (0,015)	0,527
R	0,949	
R ² _{parandatud}	0,900 (0,316)	
N = 3240		

Mitmese korrelatsioonikordaja R väärtus on 0,949, mis tähendab seda, et seos sõltuva ja sõltumatute tunnuste vahel on väga tugev. Determinatsioonikordaja R² näitab, kui suure ulatuse sõltuva muutuja variatsioonist antud sõltumatu muutuja ära seletab, see iseloomustab seose rangust. Antud sobivusastet näitava statistiku väärtus on 0,900, mis annab aimu sellest, et tegemist on tõepoolest väga range seosega – võib väita, et sõltumatud tunnused kirjeldavad ära ligikaudu 90% sõltuva tunnuse variatiivsusest. See tähendab, et regulatiivne kvaliteet, valitsemise efektiivsus ning õigusriiklus kirjeldavad 90% ulatuses ära korrupsioonitaju tulemuste variatiivsuse. Mudeli standardviga peegeldab seda, et tegelik korrupsioonitaju erineb keskmiselt mudeli põhjal saadud prognoosist ligikaudu 0,32 punkti võrra, mis tähendab, et mudel on üsna täpne. Valim suurusega 3240 hõlmab kõigi riikide andmeid eraldivõetuna 18 aasta lõikes.

Mudeli statistilise olulisuse kontrollimiseks tuleb püstitada hüpoteesid ning need seejärel kontrollida.

Nullhüpotees H₀: mudel ei ole statistiliselt oluline, $p \geq \alpha$

Alternatiivhüpotees H₁: mudel on statistiliselt oluline, $p \leq \alpha$

Praktikas saab mudeli olulisust kontrollida dispersioonanalüüsi ANOVA abil. Kuna antud mudeli puhul on mudeli olulisuse näitaja 0,000 väiksem kui 0,05, võetakse vastu alternatiivhüpotees, seega võib öelda, et tõepoolest on tegemist statistiliselt olulise mudeliga.

Käesolevas töös lisati mudelisse kolm sõltumatut tunnust – regulatiivne kvaliteet, valitsuse efektiivsus ning õigusriiklus. Beta kui standardiseeritud kordaja väärtus on valitsuse efektiivsuse ning õigusriikluse puhul positiivne ning võrdlemise suur. Regulatiivse kvaliteedi näol on seevastu tegemist negatiivse, kahaneva ning olulise, ent väikese väärtusega seosega. Mudeli „headust“ väljendav kordajate standardviga, mis kirjeldab sõltuvate tunnuste väärtuste keskmist kõrvalekallet ehk erinevust prognoosist, on kõigi näitajate puhul väike. See tähendab, et „keskmiste erinevus keskmisest“ ei ole suur, mudel on võrdlemisi täpne. Kordajate olulistõenäosus on antud muutujate puhul 0,000, mis tähendab, et tegemist on oluliste muutujatega.

Regressioonimudeli kordajaid (b_0, b_1, \dots) iseloomustav B näitab sõltuva tunnuse muudu suurust keskmiselt, kui argument muutub ühe ühiku võrra (Tooding 2014). Seejuures tähendab plussmärk sõltuva tunnuse kasvu ning miinus tunnuse kahanemist teiste tegurite kasvades. Antud regressioonanalüüsist ilmneb, et valitsuse efektiivsus ja õigusriiklus tõstavad kontrolli korrupsiooni üle keskmiselt 0,5 punkti võrra, samas kui regulatiivne kvaliteet vähendab seda paradoksaalsel kombel 0,099 palli võrra. Kui ükshaaval paistis korrupsiooni ja seda mõjutavate näitajate vahel olevat tugev positiivne seos, selgus nüüd, et regulatiivne kvaliteet mõjutab korrupsiooni hoopis negatiivselt. Siiski on tegemist väga väikese mõjuga, mistõttu võib väita, et antud seos kadus kontrollimisel, põhiefekt on teistel tunnustel.

Regressioonanalüüsi tabelist saadud kordajate abil on võimalik kirjutada välja regressioonimudel:

$$Y = 0,011 + (-0,099) * x_1 + 0,532 * x_2 + 0,529 * x_3$$

ehk

$$\text{Korrupsioonitaju} = 0,011 + (-0,1) * \text{regulatiivne kvaliteet} + 0,5 * \text{valitsuse efektiivsus} + 0,5 * \text{õigusriiklus}$$

Saadud mudeli abil on võimalik prognoosida ka korrupsioonitaju, kui meil on teada regulatiivse kvaliteedi, valitsuse efektiivsuse ning õigusriikluse näitajad. Näiteks mingi

riigi keskmise regulatiivse kvaliteedi, valitsuse efektiivsuse ning õigusriikluse väärtuse 2 puhul oleks korruptsioonitaju prognoos järgmine:

$$\text{Korruptsioonitaju} = 0,011 + (-0,1) * 2 + 0,5 * 2 + 0,5 * 2 = 1,811 \text{ palli}$$

Siit võib järeldada seda, et üsna heade regulatiivse kvaliteedi, valitsuse efektiivsuse ning õigusriikluse näitajatega prognoosiks mudel head valitsemise taset³, mis tähendaks seda, et korruptsiooni ei tajuta märkimisväärsel tasemel, selle ohjeldamine on võrdlemisi tõhus.

Antud regressioonanalüüsi puhul tuleb arvestada multikollineaarsuse ohtu, mis tähendab võimalust, et sõltumatud muutujad on omavahel rohkem seotud kui sõltuva muutujaga. Seetõttu viidi läbi kollineaarsusanalüüs, mis antud ohu kõrvaldas – tolerant ja varieeruvusindeks andsid kinnitust sellele, et argumendid ei ole omavahel liiga suurel määral seotud.

³ Skaalal, kus -2,5 kujutab endast väga halba ning 2,5 väga head valitsemist

Järeldused

Käesolevast empiirilisest analüüsist selgus, et valitsuse efektiivsus, õigusriiklus ning regulatiivne kvaliteet avaldavad tõepoolest korrupsioonile – nii selle kontrollimisele kui ka tajumisele mõju. Paika pidasid kaks hüpoteesi (H_1 ja H_2) – valitsemise efektiivsuse ja kõrge korrupsioonitaseme ning õigusriikluse ja kõrge korrupsioonitaseme vahel olid negatiivsed seosed. Tegemist oli väga tugevate seostega, seega pidas paika eeldus, mille kohaselt kontroll korrupsiooni üle kasvas koos efektiivse, sõltumatu ja usaldusväärse ametnikkonna ning usu ja usaldusega ühiskonna reeglitesse, aga ka neile allumisega.

Empiirilise töö tulemusena võib järeldada, et riikides, kus ametnikkonda tajutakse kui poliitilisest survest vaba üksust, kus poliitika ja regulatsioonide väljatöötamine ja elluviimine on usaldusväärne, on väiksem tõenäosus korrupsiooni laialdaseks levimiseks. Õigusriigi lepingute jõustamise, omandiõiguse tagamise ning politsei ja kohtute tõhus töö pärsib samuti korrupsiooni tekkimist ning endeemiliseks muutumist. Kui usk ühiskonna reeglitesse ja neile allumisse on suur ning korrupsiooni peetakse ebaeetiliseks, hoidutakse suure tõenäosusega ebaausate võtete kasutamisest, tänu millele jäävad ära negatiivsed kulud nii korruptiivsetele tegutsejatele kui ka ühiskonnale tervikuna.

Siiski selgus, et kolmas hüpotees kõrge korrupsioonitaseme ning seda negatiivselt mõjutava valitsuse regulatiivse kvaliteedi vahel paika ei pidanud. Ilmnes hoopis, et regulatiivne kvaliteet vähendab kontrolli korrupsiooni üle 0,099 palli võrra ja suurendab seega korrupsioonitaju. Ehkki empiiriline analüüs tõestas, et regulatiivne kvaliteet korrupsioonitaju suurendab, on 0,099 pallil korrupsioonile võrdlemisi minimaalne mõju, kuna antud väärtus ei ole suur. See tähendab, et ainuüksi regulatiivsest kvaliteedist korrupsioonitaju muutumiseks ei piisa, ent õigusriiklus ja valitsuse efektiivsus võivad korrupsioonitasemele mõju avaldada ka eraldiseisvalt.

Regulatiivset kvaliteeti defineeriti *World Governance Indicators*is kui hinnangut valitsuse tegevuse kvaliteedile, mis „peegeldab küsitletute taju valitsuse võime kohta formuleerida ning ellu viia mõõdukat poliitikat ja regulatsioone, mis soodustavad erasektori arengut“ (Kaufmann et al, 2010). Positiivne seos kõrgema korrupsioonitaseme ning regulatiivse kvaliteedi vahel võib tähendada seda, et isegi kui tegemist on õigusriigiga, kus ametnikkond on usaldusväärne ning poliitilisest survest sõltumatu,

soosib valitsuse võimetus poliitika kujundamisel ja ellu viimisel korruptiivsete algatuste teket. Isegi kui lepingute jõustamine ning politsei kohtute töö on tõhus, võib puudulik poliitikakujundamine lasta regulatsioonides tekkida lünkadel, kust nende kuritarvitamiseni ei ole pikk tee. Siiski tasub pidada silmas, et 0,099 palli ei kujuta endast ülemäära suurt mõju.

Kokkuvõte

Käesolevas töös oli käsitlemisel eelkõige erasektoriga seonduv korruptsiooniteemaatika. Eesmärgiks oli selgitada välja potentsiaalsed seosed korruptsioonitaju kui korruptsiooni olemasolu tunnustamise ja selle kujunemist mõjutavate institutsionaalsete tegurite – regulatiivse kvaliteedi, valitsuse efektiivsuse ning õigusnorme puudutavate näitajate vahel. Tegemist on aktuaalse probleemiga, kuna ükski ühiskond pole korruptsioonile immuunne, samuti kaasneb korruptsiooniga näiteks välisinvesteeringute vähenemine, majanduskasvu pidurdumine, ettevõtte maine langus ja palju muud. Korruptsioonitaseme muutumise uurimine sõltuvalt erinevatest aspektidest on eriti oluline rahvusvahelisel tasandil partnereid valides.

Korruptsiooni mõjutajatena on läbi aegade nähtud mitmeid erinevaid tegureid, näiteks on selles suureks vormijaiks peetud kultuuri, ent ka poliitilist, majanduslikku ja õigussüsteemi. Seosed riigi valitsemise „headuse“ ja korruptsiooni kontrollimise ning selle tajumise vahel ei ole siiani olnud üksüheselt mõistetavad. Antud bakalaureusetöös tugineti eeldusele, et tõhusamad aruandekohustuse mehhanismid vähendavad korruptsiooni levimist, efektiivsemad valitsused loovad parema regulatiivse keskkonna, ning et õigusriiklus aitab vähendada ametikoha ärakasutamist. Antud eeldust testiti mitmemõõtmelise regressioonanalüüsi abil.

Esmalt asuti välja selgitama seoste olemasolu korruptsioonitaju ning seda mõjutavate tegurite vahel. Hajusdiagrammide põhjal võis oletada, et tunnuste vahel on seos – punktid moodustasid väljavenitatud parve, seos oli kasvav ning tugev. Objektivsema hinnangu saamiseks võeti kasutusele arvulised hinnangud, mis mõõdaksid tunnustevaheliste seoste tugevust. Selle tulemusena selgus, et valitsuse efektiivsuse ja õigusriikluse puhul olid seosed suuremad kui regulatiivse kvaliteedi puhul. Samuti ilmnes, et kui valitsemise efektiivsuse ja õigusriikluse puhul pidasid püstitatud hüpoteesid paika – kõrgema korruptsioonitaseme ning eelnimetatud tegurite vahel oli tõepoolest olemas tugev negatiivne seos, siis regulatiivse kvaliteedi puhul oli tegemist vastupidisega – korruptsiooni vähesemal määral kontrollimise ning regulatiivse kvaliteedi vahel oli positiivne seos. Siiski selgus regressioonanalüüsi abil seoseid kontrollides, et teguri väikese väärtuse tõttu see kadus. Ainuüksi regulatiivsest kvaliteedist korruptsioonitaju muutumiseks ei piisa, ent õigusriiklus ja valitsuse efektiivsus võivad korruptsioonitasemele mõju avaldada ka eraldiseisvalt.

Korruptsiooni uurimine on eelkõige selle peidetud iseloomu tõttu keeruline. Lisaks sellele, et andmeid on keeruline koguda, on ka saadud andmed sageli subjektiivsed, seda nii kultuurist, ent ka sotsiaalsetest ja psühholoogilistest põhjustest tingituna. Maailmapanga *World Governance Indicatorit* tasub pigem siiski vaadelda kui täiendavat allikat teabe kogumisel, konkreetsete poliitiliste meetmete välja töötamisel tasub saadud andmeid kõrvutada ka mitmete teiste allikatega, et saada korruptsioonist ning valitsemisest põhjalikum ülevaade.

Summary

THE INFLUENCE OF GOVERNANCE-RELATED INSTITUTIONAL FACTORS ON CORRUPTION PERCEPTION

Corruption is commonly defined as the misuse of power or office in order to pursue self-interest and private benefit. It is a phenomenon that no societies have immunity against. Corruption can result in decreased foreign investments, slower economic growth, on enterprise level it can harm companies' reputation, increase its costs etc. Level of corruption is something that is highly important to be considered while cooperating on international level.

There are a number of factors that have an influence on corruption, such as culture, political system, economic system and legal system. Actors related to governance have so far been disputed. The aim of this paper is to investigate the possible correlations and connections between institutional factors. The hypotheses of this paper were that regulative quality, government effectiveness and rule of law have negative correlations with corruption perception. It was assumed that competent, effective, independent and trustworthy governments and governance and trust in society's rules and obeying to them results in low perception of corruption.

This assumption was tested with the help of regression analysis. The first step was exploring the correlation between corruption and each of the other factors - regulatory quality, government effectiveness and rule of law – separately. It appeared that the correlations were strong and negative. The next step was constructing a mathematical model in order to explain the phenomenon. After implementing regression analysis, it appeared that two of the three hypotheses were valid – there is a negative correlation between government effectiveness and rule of law. However, it turned out that the correlation between corruption perception and regulatory quality disappeared.

It is not surprising that corruption is perceived lower in countries where bureaucrats are considered to be free from political pressures and the implementation of politics is trustworthy. In addition, rule of law with its contract enforcement and efficient police and courts restrain corruption from spreading and becoming endemic. If rules are being abided by the society and there is great confidence and belief in them, there is greater possibility

that dishonest measures are being avoided. If government's regulatory quality and capacity is weak, it is more likely that corruptive activities will take place.

Kasutatud kirjandus

Budak, J. Et al (2014): *Corruption as an obstacle for doing business in the Western Balkans: A business sector perspective*. International Small Business Journal 32(2):140-157.

Crane et al (2010): *Business ethics: managing corporate citizenship and sustainability in the age of globalization*. Oxford University Press: Oxford.

Euroopa Komisjon (2014): *EL-i korruptsioonivastase võitluse aruanne. Komisjoni aruanne Nõukogule ja Euroopa Parlamendile*. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/docs/acr_2014_et.pdf (külastatud 03.05.2016)

Gerlagh, Reyer ja Pellegrini, Lorenzo (2008): *Causes of corruption: a survey of cross-country analyses and extended results*. Economics and Governance (9): 245-263.

Hill, Charles. W. L (2011): *International business: competing in the global marketplace*. New York: McGraw-Hill/Irwin.

Jurevitš, Natalja (2004): *Rakendusstatistika*. Kirjastus Ilo: Tallinn.

Kauffmann, Daniel, Kraay, Aart and Mastruzzi, Massimo (2010): *The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues*. World Bank Policy Research Working Paper No. 5430 Kättesaadav: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1682130 (viimati külastatud 03. mai 2016)

Korruptsioon.ee: *Mis on korruptsioon?* <http://www.korruptsioon.ee/et/mis-on-korruptsioon> (külastatud 03.05.2016)

Tooding, Liina-Mai (2014): *Sotsiaalse analüüs meetodite ja metodoloogia õpibaas. Regressioonimudelid*. <http://samm.ut.ee/regressioonanalyys> (külastatud 13.05.2016)

Treisman, Daniel (2000): *The causes of corruption: a cross-national study*. Journal of Public Economics 76(3): 399-457

Transparency International: *Private sector*. https://www.transparency.org/topic/detail/private_sector (külastatud 03.05.2016)

Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum: Tähtsus ühiskonnas. <http://www.csr.ee/tahtsus-uhiskonnas/> (külastatud 03.05.2016)

Sööt, Mari-Liis ja Vajakas, Kärt (2010): *Korruptsioon Eestis: kolme sihtrühma uuring*. <http://www.korruptsioon.ee/et/korruptsioon-eestis-kolme-sihtruhma-uuring-2010-justiitsministeerium-ja-tartu-ulikool> (külastatud 13.05.2016)

Ross, Irwin (1992): *Shady business: confronting corporate corruption*. New York: Twentieth Century Fund press.

Lisad

Lisa 1. Korruptsioonitaju agregerimisel kasutatud kontseptsioonid

Rule of Law

Rule of law captures perceptions of the extent to which agents have confidence in and abide by the rules of society, and in particular the quality of contract enforcement, property rights, the police, and the courts, as well as the likelihood of crime and violence. This table lists the individual variables from each data sources used to construct this measure in the Worldwide Governance Indicators

Code	Concept Measured
Representative Sources	
EIU	Violent crime Organized crime Fairness of judicial process Enforceability of contracts Speediness of judicial process Confiscation/expropriation Intellectual property rights protection Private property protection
GCS	Business Cost of Crime and Violence Cost of Organized Crime Reliability of Police Services Judicial Independence Efficiency of Legal Framework for Challenging Regulations IPR protection Property Rights Informal Sector
GWP	Confidence in the police force Confidence in judicial system Have you had money property stolen from you or another household member? Have you been assaulted or mugged?
HER	Property Rights
IPD	Degree of security of goods and persons by criminal organizations (drug trafficking, weapons, prostitution...) Degree of judicial independence vis-à-vis the State Degree of enforcement of court orders Timeliness of judicial decisions Equal treatment of foreigners before the law (compared to nationals) Practical ability of the administration to limit tax evasion Efficiency of the legal means to protect property rights in the event of conflict between private stakeholders? Generally speaking, does the State exercise arbitrary pressure on private property (e.g. red tape...)? Does the State pay compensation equal to the loss in cases of expropriation (by law or fact) when the expropriation concerns land ownership? Does the State pay compensation equal to the loss in cases of expropriation (by law or fact) when the expropriation concerns production means? Degree of observance of contractual terms between national private stakeholders Degree of observance of contractual terms between national and foreign private stakeholders In the past 3 years, has the State withdrawn from contracts without paying the corresponding compensation... vis-à-vis national stakeholders? In the past 3 years, has the State withdrawn from contracts without paying the corresponding compensation... vis-à-vis foreign stakeholders? Respect for intellectual property rights relating to... trade secrets and industrial patents Respect for intellectual property rights relating to... industrial counterfeiting Does the State recognize formally the diversity of land tenure system?

PRS	Law and Order
TPR	Trafficking in People
WMO	Expropriation. The risk that the state or other sovereign political authority will deprive, expropriate, nationalise, or confiscate the assets of private businesses, whether domestic or foreign. State contract alteration. The risk that a government or state body alters the terms of, cancels outright, or frustrates (usually through delay) contracts it has with private parties without due process. Contract enforcement. The risk that the judicial system will not enforce contractual agreements between private-sector entities, whether domestic or foreign, due to inefficiency, corruption, bias, or an inability to enforce rulings promptly and firmly.
	Non-representative Sources
ADB	Property rights and rule based governance
AFR	Over the past year, how often have you or anyone in your family feared crime in your own home? Over the past year, how often have you or anyone in your family had something stolen from your house? Over the past year, how often have you or anyone in your family been physically attacked? How much do you trust the courts of law? Trust in police
ASD	Property rights and rule based governance?
BPS	How often is following characteristic associated with the court system: Fair and honest? How often is following characteristic associated with the court system: Enforceable? How often is following characteristic associated with the court system: Quick? How problematic is crime for the growth of your business? How problematic is judiciary for the growth of your business?
BTI	Separation of powers Independent Judiciary Civil rights
CCR	Rule of Law
FRH	Judicial framework and independence (FNT)
GII	Public Management Rights Gender
IFD	Access to land Access to water for agriculture
LBO	Trust in Judiciary Trust in Police Have you been a victim of crime?
PIA	Property rights and rule based governance
VAB	Trust in supreme court Trust in justice system Trust in police Have you been a victim of crime?
WCY	Tax evasion is a common practice in your country Justice is not fairly administered in society Personal security and private property are not adequately protected Parallel economy impairs economic development in your country Patent and copyright protection is not adequately enforced in your country
WJP	Factor 3.1: Crime is effectively controlled (Order and Security) Factor 7: Civil Justice Factor 8: Criminal Justice
Code	Data Source Name
ADB	African Development Bank Country Policy and Institutional Assessments
AFR	Afrobarometer
ASD	Asian Development Bank Country Policy and Institutional Assessments
BPS	Business Enterprise Environment Survey
BTI	Bertelsmann Transformation Index
CCR	Freedom House Countries at the Crossroads

EBR	European Bank for Reconstruction and Development Transition Report
EIU	Economist Intelligence Unit Riskwire & Democracy Index
FRH	Freedom House
GCB	Transparency International Global Corruption Barometer Survey
GCS	World Economic Forum Global Competitiveness Report
GII	Global Integrity Index
GWP	Gallup World Poll
HER	Heritage Foundation Index of Economic Freedom
HUM	Cingranelli Richards Human Rights Database and Political Terror Scale
IFD	IFAD Rural Sector Performance Assessments
IJT	iJET Country Security Risk Ratings
IPD	Institutional Profiles Database
IRP	IREEP African Electoral Index
LBO	Latinobarometro
MSI	International Research and Exchanges Board Media Sustainability Index
OBI	International Budget Project Open Budget Index
PIA	World Bank Country Policy and Institutional Assessments
PRC	Political Economic Risk Consultancy Corruption in Asia Survey
PRS	Political Risk Services International Country Risk Guide
RSF	Reporters Without Borders Press Freedom Index
TPR	US State Department Trafficking in People report
VAB	Vanderbilt University Americas Barometer
WCY	Institute for Management and Development World Competitiveness Yearbook
WJP	World Justice Project Rule of Law Index
WMO	Global Insight Business Conditions and Risk Indicators

Lisa 2. Regulaatiivse kvaliteedi agregeerimisel kasutatud kontseptsioonid

Regulatory Quality

Regulatory quality captures perceptions of the ability of the government to formulate and implement sound policies and regulations that permit and promote private sector development. This table lists the individual variables from each data sources used to construct this measure in the Worldwide Governance Indicators

Code Concept Measured

Representative Sources

EIU Unfair competitive practices

Price controls

Discriminatory tariffs

Excessive protections

Discriminatory taxes

GCS Burden of government regulations

Extent and effect of taxation

Prevalence of Trade Barriers

Intensity of Local Competition

Ease of starting a new business

Effectiveness of anti-trust policy

Stringency of environmental regulations

HER Investment Freedom

Financial Freedom

IPD Ease of starting a business governed by local law?

Ease of setting up a subsidiary for a foreign firm?

Share of administered prices

Does the State subsidize commodity prices (i.e. food and other essential goods, excluding oil)?

Does the State subsidize the price of petrol at the pumps?

Importance, de facto, of barriers to entry for new competitors in markets for goods and services (excluding the financial sector

and beyond the narrow constraints of the market)... related to the administration (red tape etc.)

Importance, de facto, of barriers to entry for new competitors in markets for goods and services (excluding finance and beyond

the narrow constraints of the market)... related to the practices of already established

competitors

Efficiency of competition regulation in the market sector (excluding financial sector)

PRS Investment profile

WMO Regulatory burden. The risk that normal business operations become more costly due to the regulatory environment. This

includes regulatory compliance and bureaucratic inefficiency and/or opacity. Regulatory burdens vary across sectors so scoring

should give greater weight to sectors contributing the most to the economy.

Tax inconsistency. Tax inconsistency also captures the risk that fines and penalties will be levied for non-compliance with a tax

code that appears disproportionate or manipulated for political ends.

Non-representative Sources

ADB Trade policy

Regional integration

Business regulatory environment

ASD Trade policy

Business regulatory environment

BPS How problematic are labor regulations for the growth of your business?

How problematic are tax regulations for the growth of your business?

How problematic are customs and trade regulations for the growth of your business?

BTI Organization of the Market and Competition

EBR	Price liberalisation Trade & foreign exchange system Competition policy
IFD	Enabling conditions for rural financial services development Investment climate for rural businesses Access to agricultural input and product markets
PIA	Business regulatory environment Trade policy
WCY	Protectionism in the country negatively affects the conduct of business Competition legislation in your country does not prevent unfair competition Price controls affect pricing of products in most industries Access to capital markets (foreign and domestic) is easily available Ease of doing business is not a competitive advantage for your country Financial institutions' transparency is not widely developed in your country Customs' authorities do not facilitate the efficient transit of goods The legal framework is detrimental to your country's competitiveness Foreign investors are free to acquire control in domestic companies Public sector contracts are sufficiently open to foreign bidders Real personal taxes are non distortionary Real corporate taxes are non distortionary Banking regulation does not hinder competitiveness Labor regulations hinder business activities Subsidies impair economic development Easy to start a business
WJP	Factor 6: Regulatory Enforcement
Code	Data Source Name
ADB	African Development Bank Country Policy and Institutional Assessments
AFR	Afrobarometer
ASD	Asian Development Bank Country Policy and Institutional Assessments
BPS	Business Enterprise Environment Survey
BTI	Bertelsmann Transformation Index
CCR	Freedom House Countries at the Crossroads
EBR	European Bank for Reconstruction and Development Transition Report
EIU	Economist Intelligence Unit Riskwire & Democracy Index
FRH	Freedom House
GCB	Transparency International Global Corruption Barometer Survey
GCS	World Economic Forum Global Competitiveness Report
GII	Global Integrity Index
GWP	Gallup World Poll
HER	Heritage Foundation Index of Economic Freedom
HUM	Cingranelli Richards Human Rights Database and Political Terror Scale
IFD	IFAD Rural Sector Performance Assessments
IJT	iJET Country Security Risk Ratings
IPD	Institutional Profiles Database
IRP	IREEP African Electoral Index
LBO	Latinobarometro
MSI	International Research and Exchanges Board Media Sustainability Index
OBI	International Budget Project Open Budget Index
PIA	World Bank Country Policy and Institutional Assessments
PRC	Political Economic Risk Consultancy Corruption in Asia Survey
PRS	Political Risk Services International Country Risk Guide
RSF	Reporters Without Borders Press Freedom Index
TPR	US State Department Trafficking in People report
VAB	Vanderbilt University Americas Barometer
WCY	Institute for Management and Development World Competitiveness Yearbook
WJP	World Justice Project Rule of Law Index
WMO	Global Insight Business Conditions and Risk Indicators

Lisa 3. Valitsuse efektiivsuse agregeerimisel kasutatud kontseptsioonid

Government Effectiveness

Government effectiveness captures perceptions of the quality of public services, the quality of the civil service and the degree of its independence from political pressures, the quality of policy formulation and implementation, and the credibility of the government's commitment to such policies. This table lists the individual variables from each data sources used to construct this measure in the Worldwide Governance Indicators

Code Concept Measured

Representative Sources

EIU	Quality of bureaucracy / institutional effectiveness Excessive bureaucracy / red tape
GCS	Infrastructure Quality of primary education
GWP	Satisfaction with public transportation system Satisfaction with roads and highways Satisfaction with education system
IPD	Coverage area: public school Coverage area: basic health services Coverage area: drinking water and sanitation Coverage area: electricity grid Coverage area: transport infrastructure Coverage area: maintenance and waste disposal
PRS	Bureaucratic quality

Infrastructure disruption. This reflects the likelihood of disruption to and/or inadequacy of infrastructure for transport, including due to terrorism/insurgency, strikes, politically motivated shutdowns, natural disasters; infrastructure includes (as relevant) roads, railways, airports, ports, and customs checkpoints.

State failure. The risk the state is unable to exclusively ensure law and order, and the supply of basic goods such as food, water, infrastructure, and energy, or is unable to respond to or manage current or likely future emergencies, including natural disasters and financial or economic crises.

Policy instability. The risk the government's broad policy framework shifts over the next year, making the business environment more challenging. This might include more onerous employment or environmental regulation; local content requirements; import/export barriers, tariffs, or quotas; other protectionist measures; price controls or caps; more "political" control of monetary policy, or simply more direct intervention into the operations and decisions of private companies etc

Non-representative Sources

ADB	Quality of public administration Quality of budgetary and financial management Efficiency of revenue mobilization
AFR	Government handling of public services Health Education
ASD	Quality of public administration Efficiency of revenue mobilization Quality of budgetary & financial management
BPS	How problematic are telecommunications for the growth of your business ? How problematic is electricity for the growth of your business? How problematic is transportation for the growth of your business?
BTI	Consensus Building (MI) Governance Capability (MI) Resource Efficiency (MI)

GII	Civil Service Integrity Public Management Business Environment & Infrastructure Welfare Health and Education
IFD	Allocation & management of public resources for rural development
LBO	Trust in Government
PIA	Quality of public administration Quality of budgetary and financial management Efficiency of revenue mobilization
WCY	Government economic policies do not adapt quickly to changes in the economy The public service is not independent from political interference Government decisions are not effectively implemented Bureaucracy hinders business activity The distribution infrastructure of goods and services is generally inefficient Policy direction is not consistent
Code	Data Source Name
ADB	African Development Bank Country Policy and Institutional Assessments
AFR	Afrobarometer
ASD	Asian Development Bank Country Policy and Institutional Assessments
BPS	Business Enterprise Environment Survey
BTI	Bertelsmann Transformation Index
CCR	Freedom House Countries at the Crossroads
EBR	European Bank for Reconstruction and Development Transition Report
EIU	Economist Intelligence Unit Riskwire & Democracy Index
FRH	Freedom House
GCB	Transparency International Global Corruption Barometer Survey
GCS	World Economic Forum Global Competitiveness Report
GII	Global Integrity Index
GWP	Gallup World Poll
HER	Heritage Foundation Index of Economic Freedom
HUM	Cingranelli Richards Human Rights Database and Political Terror Scale
IFD	IFAD Rural Sector Performance Assessments
IJT	iJET Country Security Risk Ratings
IPD	Institutional Profiles Database
IRP	IREEP African Electoral Index
LBO	Latinobarometro
MSI	International Research and Exchanges Board Media Sustainability Index
OBI	International Budget Project Open Budget Index
PIA	World Bank Country Policy and Institutional Assessments
PRC	Political Economic Risk Consultancy Corruption in Asia Survey
PRS	Political Risk Services International Country Risk Guide
RSF	Reporters Without Borders Press Freedom Index
TPR	US State Department Trafficking in People report
VAB	Vanderbilt University Americas Barometer
WCY	Institute for Management and Development World Competitiveness Yearbook
WJP	World Justice Project Rule of Law Index
WMO	Global Insight Business Conditions and Risk Indicators

Lisa 4. Õigusriikluse agregerimisel kasutatud kontseptsioonid

Rule of Law

Rule of law captures perceptions of the extent to which agents have confidence in and abide by the rules of society, and in particular the quality of contract enforcement, property rights, the police, and the courts, as well as the likelihood of crime and violence. This table lists the individual variables from each data sources used to construct this measure in the Worldwide Governance Indicators

Code	Concept Measured
Representative Sources	
EIU	Violent crime
	Organized crime
	Fairness of judicial process
	Enforceability of contracts
	Speediness of judicial process
	Confiscation/expropriation
	Intellectual property rights protection
GCS	Private property protection
	Business Cost of Crime and Violence
	Cost of Organized Crime
	Reliability of Police Services
	Judicial Independence
	Efficiency of Legal Framework for Challenging Regulations
	IPR protection
GWP	Property Rights
	Informal Sector
	Confidence in the police force
	Confidence in judicial system
HER	Have you had money property stolen from you or another household member?
	Have you been assaulted or mugged?
IPD	Property Rights
	Degree of security of goods and persons by criminal organizations (drug trafficking, weapons, prostitution...)
	Degree of judicial independence vis-à-vis the State
	Degree of enforcement of court orders
	Timeliness of judicial decisions
	Equal treatment of foreigners before the law (compared to nationals)
	Practical ability of the administration to limit tax evasion
	Efficiency of the legal means to protect property rights in the event of conflict between private stakeholders?
	Generally speaking, does the State exercise arbitrary pressure on private property (e.g. red tape...)?
	Does the State pay compensation equal to the loss in cases of expropriation (by law or fact) when the expropriation concerns land ownership?
	Does the State pay compensation equal to the loss in cases of expropriation (by law or fact) when the expropriation concerns production means?
	Degree of observance of contractual terms between national private stakeholders
	Degree of observance of contractual terms between national and foreign private stakeholders
	In the past 3 years, has the State withdrawn from contracts without paying the corresponding compensation... vis-à-vis national stakeholders?
	In the past 3 years, has the State withdrawn from contracts without paying the corresponding compensation... vis-à-vis foreign stakeholders?
Respect for intellectual property rights relating to... trade secrets and industrial patents	
Respect for intellectual property rights relating to... industrial counterfeiting	
Does the State recognize formally the diversity of land tenure system?	

PRS Law and Order
 TPR Trafficking in People
 WMO Expropriation. The risk that the state or other sovereign political authority will deprive, expropriate, nationalise, or confiscate the assets of private businesses, whether domestic or foreign.
 State contract alteration. The risk that a government or state body alters the terms of, cancels outright, or frustrates (usually through delay) contracts it has with private parties without due process.
 Contract enforcement. The risk that the judicial system will not enforce contractual agreements between private-sector entities, whether domestic or foreign, due to inefficiency, corruption, bias, or an inability to enforce rulings promptly and firmly.

Non-representative Sources

ADB Property rights and rule based governance
 AFR Over the past year, how often have you or anyone in your family feared crime in your own home?
 Over the past year, how often have you or anyone in your family had something stolen from your house?
 Over the past year, how often have you or anyone in your family been physically attacked?
 How much do you trust the courts of law?
 Trust in police
 ASD Property rights and rule based governance
 BPS How often is following characteristic associated with the court system: Fair and honest?
 How often is following characteristic associated with the court system: Enforceable?
 How often is following characteristic associated with the court system: Quick?
 How problematic is crime for the growth of your business?
 How problematic is judiciary for the growth of your business?
 BTI Separation of powers
 Independent Judiciary
 Civil rights
 CCR Rule of Law
 FRH Judicial framework and independence (FNT)
 GII Public Management
 Rights
 Gender
 IFD Access to land
 Access to water for agriculture
 LBO Trust in Judiciary
 Trust in Police
 Have you been a victim of crime?
 PIA Property rights and rule based governance
 VAB Trust in supreme court
 Trust in justice system
 Trust in police
 Have you been a victim of crime?
 WCY Tax evasion is a common practice in your country
 Justice is not fairly administered in society
 Personal security and private property are not adequately protected
 Parallel economy impairs economic development in your country
 Patent and copyright protection is not adequately enforced in your country
 WJP Factor 3.1: Crime is effectively controlled (Order and Security)
 Factor 7: Civil Justice
 Factor 8: Criminal Justice
 Code Data Source Name
 ADB African Development Bank Country Policy and Institutional Assessments
 AFR Afrobarometer
 ASD Asian Development Bank Country Policy and Institutional Assessments
 BPS Business Enterprise Environment Survey
 BTI Bertelsmann Transformation Index
 CCR Freedom House Countries at the Crossroads

Code	Data Source Name
ADB	African Development Bank Country Policy and Institutional Assessments
AFR	Afrobarometer
ASD	Asian Development Bank Country Policy and Institutional Assessments
BPS	Business Enterprise Environment Survey
BTI	Bertelsmann Transformation Index
CCR	Freedom House Countries at the Crossroads
EBR	European Bank for Reconstruction and Development Transition Report
EIU	Economist Intelligence Unit Riskwire & Democracy Index
FRH	Freedom House
GCB	Transparency International Global Corruption Barometer Survey
GCS	World Economic Forum Global Competitiveness Report
GII	Global Integrity Index
GWP	Gallup World Poll
HER	Heritage Foundation Index of Economic Freedom
HUM	Cingranelli Richards Human Rights Database and Political Terror Scale
IFD	IFAD Rural Sector Performance Assessments
IJT	iJET Country Security Risk Ratings
IPD	Institutional Profiles Database
IRP	IREEP African Electoral Index
LBO	Latinobarometro
MSI	International Research and Exchanges Board Media Sustainability Index
OBI	International Budget Project Open Budget Index
PIA	World Bank Country Policy and Institutional Assessments
PRC	Political Economic Risk Consultancy Corruption in Asia Survey
PRS	Political Risk Services International Country Risk Guide
RSF	Reporters Without Borders Press Freedom Index
TPR	US State Department Trafficking in People report
VAB	Vanderbilt University Americas Barometer
WCY	Institute for Management and Development World Competitiveness Yearbook
WJP	World Justice Project Rule of Law Index
WMO	Global Insight Business Conditions and Risk Indicators
EBR	European Bank for Reconstruction and Development Transition Report
EIU	Economist Intelligence Unit Riskwire & Democracy Index
GCB	Transparency International Global Corruption Barometer Survey

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Ingel Luts,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

VALITSEMISEGA SEOTUD INSTITUTIONAALSETE TEGURITE MÕJU KORRUPTSIOONI TAJUMISELE

mille juhendaja on Mihkel Solvak, PhD,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **16.05.2016**